

শ্রীঃ
শ্রীমতে নিগমান্তমহাদেশিকায় নমঃ
শ্রীমান্ বেক্টনাথার্যঃ করিতাকিঁককেসরী।
বেদান্তাচার্যরর্যো মে সন্নিধত্তাং সদা হৃদি ॥

॥ শ্রীমদ্ভগবদগীতা ॥

॥ পুরুষোত্তমযোগঃ ॥
(পথওদসোধ্যায়ঃ)

This document has been prepared by*

Sunder Kidambi

with the blessings of

শ্রী রঙ্গরামানুজ মহাদেশিকন্

His Holiness *śrīmad āṇḍavan* of *śrīraṅgam*

*This was typeset using Bengali for T_EX.

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
॥ पुरुषोत्तमयोगः ॥
(पथदसोध्यायः)

श्रीभगवानुवाच

उर्ध्वमूलमधःशाथमश्वथं प्राहरव्ययम् ।
छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ॥ १५-१ ॥

अधश्चार्धं प्रसूतास्तस्य शाखा
गुणप्रबुद्धा विषयप्रबालाः ।
अधश्च मूलान्यनुसन्तानि
कर्मनुबन्धानि मनुष्यलोके ॥ १५-२ ॥

न रूपमस्यैह तथोपलभ्यते
नास्तौ न चादिर्न च संप्रतिष्ठा ।
अश्वथमेनं सुविरूढमूलं
असंशस्त्रेण दृढेन छिन्ना ॥ १५-३ ॥

ततः पदं ततपरिमार्गितर्यं
यस्मिन्गता न निवर्तन्ति भूयः ।
तमेव चाद्यं पुरुषं प्रपद्ये
यतः प्रवृत्तिः प्रसूता पुराणी ॥ १५-४ ॥

निर्मानमोहा जितसङ्गदोषा
अध्यात्मनित्या विनिवृत्तकामाः ।
द्वन्द्वैर्विमुक्ताः सुखदुःखसङ्गैः
गच्छन्त्यमृताः पदमव्यायं तत् ॥ १५-५ ॥

न तद्वासयते सूर्यो न शशाङ्को न पारकः ।
यदात्मा न निवर्तन्ते तद्काम परमं मम ॥ १५-६ ॥

ममैवांशो जीवलोके जीवभूतः सनातनः ।
मनःषष्ठानीन्द्रियाणि प्रकृतिस्थानि कर्षति ॥ १५-७ ॥

শরীরং যদরাপ্নোতি যচ্চাপ্যুতক্রামতীশ্বরঃ।
গৃহীত্বৈতানি সংযাতি বায়ুর্গন্ধানিরাশয়াৎ ॥ ১৫-৮ ॥

শ্রোত্রং চক্ষুঃ স্পর্শনং চ রসনং ঘ্রাণমের চ।
অধিষ্ঠায় মনশ্চায়ং বিষয়ানুপসেরতে ॥ ১৫-৯ ॥

উতক্রামন্তং স্থিতং রাপি ভুঞ্জানং বা গুণান্বিতম্।
বিমূঢ়া নানুপশ্যন্তি পশ্যন্তি জ্ঞানচক্ষুষঃ ॥ ১৫-১০ ॥

যতন্তো যোগিনশ্চৈনং পশ্যন্ত্যাঅন্যরস্থিতম্।
যতন্তোপ্যকৃতান্নানো নৈনং পশ্যন্ত্যচেতসং ॥ ১৫-১১ ॥

যদাদিত্যগতং তেজো জগদ্ভাসযতেখিলম্।
যচ্চন্দ্রমসি যচ্চান্নৌ তত্তেজো বিদ্ধি মামকম্ ॥ ১৫-১২ ॥

গামাৰিশ্য চ ভূতানি ধারযাম্যহমোজসা।
পুষ্ণামি চৌষধীঃ সর্বাঃ সোমো ভূত্বা রসাত্মকঃ ॥ ১৫-১৩ ॥

অহং বৈশ্বানরো ভূত্বা প্রাণিনাং দেহমাশ্রিতঃ।
প্রাণাপানসমায়ুক্তঃ পচাম্যন্নং চতুর্বিধম্ ॥ ১৫-১৪ ॥

সর্বস্য চাহং হাদি সন্নিবিষ্টো
মন্তঃ স্মৃতির্জানমপোহনথঃ।
বেদৈশ্চ সর্বৈরহমের বেদ্যো
বেদান্তকৃৎসেদরিদের চাহম্ ॥ ১৫-১৫ ॥

দ্বারিমৌ পুরুষৌ লোকে ক্ষরশ্চাক্ষর এষ চ।
ক্ষরঃ সর্বাণি ভূতানি কূটস্থোক্ষর উচ্যতে ॥ ১৫-১৬ ॥

উত্তমঃ পুরুষস্তরন্যঃ পরমাশ্বেতুধাহতঃ।
যো লোকত্রয়মাৰিশ্য বিভর্তর্য্যষ ঈশ্বরঃ ॥ ১৫-১৭ ॥

যস্মাতক্ষরমতীতোহমক্ষরাদপি চোত্তমঃ।
অতোস্মি লোকে বেদেচ প্রথিতঃ পুরুষোত্তমঃ ॥ ১৫-১৮ ॥

যো মামেরমসংমূঢ়ো জানাতিপুরুষোত্তমম্।
স সর্বিদ্বিজতি মাং সর্বভারেন ভারত ॥ ১৫-১৯ ॥

इति गुह्यतमं शास्त्रमिदमुक्तं मयानघ ।
एतद्ब्रूवन् बुद्धिमान्प्रातःकृतकृत्यश्च भारत ॥ १५-२० ॥

॥ इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे
श्रीकृष्णार्जुनसंवादे पुरुषोत्तमयोगो नाम पञ्चदसोऽध्यायः ॥